

Mottagare
Regionstyrelsen

Heidelberg Materials ansökan om långvarigt tillstånd för fortsatt täkt- och vattenverksamhet. Remiss avseende kompletteringar.

Förlag till beslut

- Bilagt förslag till yttrande godkänns och att det via ombudets försorg inges till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen. Beslutet förklaras omedelbart justerat.
- Regionstyrelsen godkänner förvaltningens förslag till hantering av tidigare givet uppdrag rörande analys av frågan utifrån den regionala utvecklingsstrategin.

Sammanfattning

Heidelberg Materials Cement Sverige AB lämnade i december 2023 in ansökan avseende fortsatt täkt- och vattenverksamhet vid Slite på Gotland för en period av 30 år. Mark och miljödomstolen har 2024-01-05 gett Region Gotland möjlighet att yttra sig om behovet av eventuella kompletteringar, innan domstolen beslutar om kungörelse av tillståndsansökan. För att möjliggöra en hantering av ärendet i regionstyrelsen har anstånd till 6 mars begärts hos och beviljats av domstolen.

Heidelberg har genomfört samråd i ärendet vid ett flertal tillfällen under 2022 (jun, nov, dec) och 2023 (jul) och Region Gotland har, genom regionstyrelsen och genom tekniska nämnden, inkommit med formella yttranden vid samtliga dessa tillfällen.

Vid det senaste samrådstillfället konstaterade Region Gotland i sitt yttrande att samrådsunderlaget reviderats så att påverkansområdet för grundvatten utvidgats västerut och nu omfattade halva Tingstäde träsk, en markant skillnad gentemot tidigare samrådsunderlag som inte omfattat någon del av Tingstäde träsk. Region Gotland betonade att en påverkan på Tingstäde träsk som leder till en risk för skada på vattenförsörjningen inte kan accepteras. I samma yttrande efterfrågade Region Gotland en utförlig beskrivning och bedömning av konsekvenserna för Tingstäde träsk och för vattenförsörjningen, liksom önskemål om att Heidelberg redovisar de åtgärder som krävs för att påverkansområdet inte ska omfatta någon del av Tingstäde träsk.

För att granska det omfattande material som Heidelberg nu presenterar tillsammans med tillståndsansökan som ett underlag för kommande tillståndsprövning i mark- och miljödomstolen, har regionstyrelseförvaltningen samverkat med samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningen och genomfört en samlad beredning av ärendet. Härutöver har hydrogeologen Helen Eklund, Sweco, anlåtats även i förevarande prövning för att biträda Region Gotland genom att granska Heidelbergs utredningar och bedömningar. Advokat Karin Hernvall vid advokatfirman Åberg & Co har anlåtats även i förevarande prövning för att författa yttranden till mark- och miljödomstolen för Region Gotlands räkning.

Ärendet har förankrats vid tekniska nämndens sammanträde 2024-02-07 i form av ett informationsärende.

Regionstyrelseförvaltningen redovisar även förslag till hantering av det uppdrag rörande analys utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv, vilket regionstyrelsen beslutade om i september 2023.

Bedömning

Region Gotlands synpunkter vid kompletterande samrådet 2023

- Det är av stor vikt att konsekvenser avseende vattenförsörjningen tydliggörs både avseende kapacitet och kvalitet. I samrådsunderlaget anges att nya utredningar kommer att genomföras inför ansökan och att grundvattenmodellen kommer att förfinas. Risker avseende de kommunala vattentäkterna bör därmed kunna beskrivas med större säkerhet jämfört med den ansökan som tidigare lämnades in.
- Heidelberg anger att den planerade verksamheten kommer att påverka kapaciteten i brunnarna vid Dyhagen, speciellt under sommarmånaderna. Av samrådsunderlaget framgår att en del av länshållningsvattnet från Filehajdartakten kommer att användas för dricksvattenproduktion, men någon mängd anges inte. Det är viktigt att säkerställa att det ytvattenmagasin som Heidelberg avser att överlåta till Region Gotland har tillräcklig kapacitet för att säkra tillgången på vatten.
- Heidelberg har redovisat ett påverkansområde för grundvatten, som skiljer sig från tidigare angett påverkansområde. Det nya påverkansområdet omfattar halva Tingstäde träsk något som fick Region Gotland att reagera eftersom Tingstäde träsk är en av regionens viktigaste vattentäkter. Påverkan på träsket kan inte tillåtas. Heidelberg måste redogöra för skälen för att påverkansområdet utvidgats västerut och vilka konsekvenser detta medför för vattenförsörjningen från sjön.

Bedömning av hur Heidelberg har hanterat Region Gotlands synpunkter

Heidelberg har genomfört ett antal kompletterande hydrogeologiska undersökningar sedan samrådet 2022 och grundvattenmodellen har

uppdaterats och förfinats. Detta har gett en bättre kunskap avseende hydrogeologi som underlag för att bedöma påverkan. Heidelberg har även presenterat förslag på skyddsåtgärder som Heidelberg kommer att genomföra för att begränsa påverkan kopplade till grundvatten. Dessa skyddsåtgärder är ridåinjektering och infiltration. Det framgår att den fortsatta brytningen kommer att påverka kapaciteten i de kommunala produktionsbrunnarna. Detta har beskrivits på ett tydligt sätt baserat på omfattande undersökningar. Ansökan baseras således på ett gediget material som ger ett bra underlag för att genomföra bedömningar avseende på den planerade verksamhetens påverkan på bl.a. Regions Gotlands vattentäkter. Region Gotland har därför inga önskemål om kompletteringar i dessa delar.

Vad gäller påverkansområdets utbredning västerut så framgår av Heidelbergs ansökan och underlagshandlingar att fortsatt brytning vid Filehajdar inte bedöms påverka den kommunala vattentäkten Tingstäde träsk. Region Gotland bedömer att Heidelberg har genomfört erforderliga undersökningar och på ett tydligt sätt redovisat risk för påverkan och påverkansområdets utbredning. Region Gotland har därför inga önskemål om kompletteringar i den delen.

Behov av ytterligare kompletteringar

I följande delar önskar Region Gotland att kompletteringar sker.

1. Transportvägen (Truckvägen) från Filehajdar går igenom vattenskyddsområdet för den kommunala vattentäkten Dyhagen. Redovisning önskas gällande risken för utsläpp av ett ökande antal transporter under lång tid. Vad Region Gotland kan bedöma saknas sådan redovisning i miljökonsekvensbeskrivningen.
2. Klargörande beskrivning vad som gäller för vattenkvaliteten på infiltrationsvattnet (skyddsinfiltrationen vid Natura 2000-områden).
3. Underlagsdata som redovisar salthalter kring Filehajdartäkten. Det önskas en fördjupad bedömning av risk för inläckage av saltvatten i Filehajdartäkten ned till de nivåer som brytning ska ske samt eventuell risk för påverkan av omgivande grundvatten.
4. Beskrivning av omfattningen av tankning av arbetsfordon eller maskiner i täkterna och fyllning av cisterner samt vilka försiktighetsmått som då tillämpas.
5. Redovisning av beredskapsplan för kemikalieutsläpp och brand i täkterna. Förorenat vatten/släckvatten bör kunna hanteras avskilt från ordinarie länshållningsvatten.
6. Beskrivning av risken för påverkan och beskrivning av de skyddsåtgärder som erfordras inom och i närheten av vattenskyddsområdet (t.ex. för nytt område för kross, byggnation av transportband m.m.)
7. Beskrivning av vilka åtaganden som görs för deponierna i Västra brottet (gällande stabilisering av slänter, risk för erosion, uppföljande kontroll av

föroreningshalter i kontrollprogram).

8. Information om utförande och kontroll av borrhål samt grundvattenrör och hur de är säkrade för att minska risk för förorenings spridning, t ex via sabotage.

Mark- och miljödomstolen har i det här läget av tillståndsprocessen inte efterfrågat Region Gotlands inställning till yrkandena och villkorsförslagen. Dessa frågor kommer Region Gotland att yttra sig över efter det att mark- och miljödomstolen kungjort ansökan.

Regionstyrelseförvaltningen gör bedömningen att det upprättade förslaget till yttrande är väl avvägt och belyser de delar av bolagets underlag där Region Gotland ser behov av förtydliganden och kompletteringar inför mark- och miljödomstolens vidare hantering av ärendet.

Regionstyrelsen har i tidigare beslut 2023-09-27 (§302) gett regiondirektören i uppdrag *"att säkerställa att det finns en organisation för samt tas fram analys kring vad 30-årig brytning kan innebära för Gotland utifrån samtliga mål i vår Regionala Utvecklingsstrategi"*. Förvaltningen föreslår ett tillvägagångssätt där utgångspunkten får vara de tre övergripande målen i den Regionala Utvecklingsstrategin:

- Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla
- Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen
- Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft.

Förvaltningen föreslår att med egna personella resurser genomföra en övergripande analys utifrån de tre målen samt det 30-tal mål som de tre genomförandeprogrammen tillsammans omfattar. Arbetet sker under våren 2024 och återkoppling kring ambitionsnivå och omfattning ska ske vid det regionala utvecklingsutskottet, REGU.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2024-02-22
Tekniska nämndens protokoll, daterat 2024-02-07
Teknikförvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 2024-02-04
Yttrande Karin Hernvall advokatfirman Åberg, daterat 2024-02-05
Sakkunnigutlåtande av hydrogeolog Helen Eklund, Sweco daterat 2024-01-25
Mark- och miljödomstolens förfrågan om behov av komplettering, inkom 2024-01-05
Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken, inkom 2024-01-09
Bilagor till ansökan, bilaga A-H, inkom- 2024-01-09. OBS! Omfattande material.

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Teknikförvaltningen, avd VA
Samhällsbyggnadsförvaltningen, enhet strategisk planering, enhet miljö